

Samenvatting Praktijkonderzoek: Delfstofwinnende bedrijven en mensenrechten

Een onderzoek in opdracht van de Eerlijke
Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer

(Amnesty International, Dierenbescherming, FNV, IKV Pax Christi,
Milieudefensie en Oxfam Novib)

EerlijkeBankwijzer®

Eerlijke
Verzekeringswijzer

Praktijkonderzoek: Delfstofwinnende bedrijven en mensenrechten

Een onderzoek in opdracht van de Eerlijke
Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer

17 december 2013

Onderzoek:
Kristel Verhoef
Joeri de Wilde

Met medewerking van:
Anniek Herder
Jan Willem van Gelder
Michel Riemersma

Naritaweg 10
1043 BX Amsterdam
Tel: 020-8208320
E-mail: profundo@profundo.nl
Website: www.profundo.nl

Samenvatting

In praktijkonderzoeken voor de Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer onderzoekt Profundo enkele keren per jaar aan de hand van praktijkvoorbeelden in hoeverre de geselecteerde banken en verzekeraars zich bij hun investeringen en financiële diensten laten leiden door duurzaamheidsstandaarden. Dit praktijkonderzoek 'Delfstofwinnende Bedrijven en Mensenrechten' is het eerste praktijkonderzoek dat wordt uitgevoerd in opdracht van de Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer gezamenlijk.

Achtergrond bij dit onderzoek

Omdat de reikwijdte en invloed van (grote) bedrijven in de afgelopen decennia sterk is gegroeid, zijn ook hun verantwoordelijkheden voor de bescherming van mensenrechten toegenomen. Ondernemingen kunnen zowel in positieve als negatieve zin de naleving van mensenrechten beïnvloeden. De manieren waarop een bedrijf bijvoorbeeld met zijn personeel omgaat, productieprocessen structureert en beheert, goederen en diensten koopt, omgaat met inheemse volken die leven in het gebied waar het bedrijf actief is, zich profileert in de (lokale) gemeenschap, beveiligingsdiensten inzet, essentiële publieke diensten verleent en samenwerkt met regeringen en controlerende autoriteiten, kunnen allemaal de naleving van mensenrechten beïnvloeden.¹

Als deelnemers aan de samenleving hebben ook financiële instellingen de verantwoordelijkheid om in alle activiteiten die zij ontplooiën de rechten van de mens te respecteren. Dat geldt niet alleen voor de eigen activiteiten, maar ook voor de activiteiten van de ondernemingen waarmee zij samenwerken. Zowel door geld te lenen aan bedrijven als door te assisteren bij uitgiftes en door de aankoop van aandelen en bedrijfsobligaties, faciliteren banken, verzekeraars en vermogensbeheerders, ieder op hun eigen manier, de activiteiten van deze bedrijven. Hiermee kunnen ze bijdragen aan de versterking van de financiële positie van bedrijven die mensenrechten respecteren of juist mogelijk betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen.

Als aandeelhouder of crediteur kunnen financiële instellingen bovendien invloed uitoefenen op de bedrijven waarin zij investeren en zo een negatieve of positieve bijdrage leveren aan het gedrag van bedrijven met betrekking tot mensenrechten.² Hierdoor zijn ze goed in staat mensenrechten onder de aandacht te brengen en ondernemingen te stimuleren om mensenrechtenschendingen te voorkomen en, waar nodig, te beëindigen.

Om duidelijker vast te leggen wat er op het gebied van mensenrechten van bedrijven verwacht wordt, benoemden de Verenigde Naties in juli 2005 de Amerikaanse hoogleraar John Ruggie benoemd tot *Speciaal Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de VN inzake mensenrechten en transnationale ondernemingen*. In maart 2011 publiceerde Ruggie zijn eindrapport als *Speciaal Vertegenwoordiger*. Dit rapport bevat de "*Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations 'Protect, Respect and Remedy' Framework*."³

Hoewel deze *Guiding Principles* niet specifiek ingaan op de rol van financiële instellingen, geven zij met zoveel woorden aan dat "de verantwoordelijkheid om mensenrechten te respecteren volledig van toepassing (is) op alle bedrijven, onafhankelijk van de sector waarin zij opereren."⁴ De *Guiding Principles* gelden dus ook voor financiële instellingen. Wát de *Guiding Principles* precies verwachten van een financiële instelling, hangt echter zowel af van de ernst van een schending van de mensenrechten als van de aard van de betrokkenheid van de financiële instelling bij de schending.

Onderzoeksopzet

Doel van dit praktijkonderzoek is om te beoordelen in welke mate de 16 bank- en verzekeringsgroepen die geselecteerd zijn in het kader van de Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringwijzer, zich in hun investeringspraktijk laten leiden door de in de *Guiding Principles* vastgelegde “verantwoordelijkheid om mensenrechten te respecteren”.

Hiertoe is, aan de hand van openbare bronnen, allereerst onderzocht of de 16 financiële instellingen zakelijke relaties onderhouden met tien geselecteerde mijnbouw- en olie- en gasbedrijven. Deze delfstofwinnende bedrijven zijn geselecteerd omdat er op basis van gezaghebbende bronnen concrete aanwijzingen zijn dat zij in de afgelopen vier jaar (1 juli 2009 - 1 juli 2013) betrokken waren bij, of geassocieerd worden met ernstige mensenrechtenschendingen, of de afgelopen jaren de schade van eerdere mensenrechtenschendingen moesten herstellen.

Eén wijze waarop financiële instellingen hun invloed kunnen gebruiken om een positieve bijdrage te leveren aan het gedrag van bedrijven met betrekking tot mensenrechten, is door bewust niet in deze bedrijven te investeren. Bij de financiële instellingen waarvoor geen investeringen in de geselecteerde delfstofwinnende bedrijven gevonden zijn, is daarom nagegaan in hoeverre de afwezigheid van een financiële relatie een direct gevolg is van het 'Verantwoord Investeren' beleid van de betreffende instelling.

Voor wat betreft de financiële instellingen waarvoor investeringen in de tien delfstofwinnende bedrijven zijn gevonden, is in dit onderzoek onderzocht of - en zo ja hoe - zij op een andere manier hun invloed hebben aangewend om een positieve bijdrage te leveren aan het gedrag van bedrijven met betrekking tot mensenrechten. Concreet is nagegaan of zij de instrumenten “screening”, “stemmen”, “engagement” en “uitsluiting” daarbij inzetten. Deze instrumenten worden als volgt gedefinieerd:

- Screening is de analyse van (potentiële) investeringen op mogelijk nadelige effecten voor mensenrechten. Op basis van deze analyse wordt bepaald in hoeverre het nodig is additionele maatregelen te nemen om te trachten nadelige effecten op mensenrechten aan te pakken of te voorkomen.
- Engagement is het aangaan van een kritische dialoog tussen directie en bestuur van een bedrijf enerzijds en investeerders in dat bedrijf anderzijds. Door proactief de dialoog aan te gaan met een onderneming, kunnen financiële instellingen informatie verkrijgen en het gedrag van onderneming beïnvloeden.
- Stemmen is het uitbrengen van een stem op resoluties die tijdens een Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) in stemming worden gebracht.
- Uitsluiting is een bewuste keuze om op geen enkele wijze te investeren in een bepaald bedrijf, nadat gebleken is dat dit bedrijf, of bepaalde activiteiten van dit bedrijf, niet aan het mensenrechtenbeleid van de financiële instelling voldoen.

Met de financiële instellingen die een zakelijke relatie onderhouden met de geselecteerde bedrijven en die medewerking verleenden aan het onderzoek, is een gestructureerd interview gehouden over de instrumenten die zij inzetten om het respecteren van mensenrechten door delfstofwinnende bedrijven te waarborgen. Aan deze financiële instellingen is gevraagd de antwoorden te onderbouwen met screeningsrapporten, gespreksverslagen, voortgangsrapportages en/of andere bedrijfsspecifieke documentatie. Alleen de antwoorden die met documentatie onderbouwd konden worden, zijn in de beoordeling meegenomen.

Door de onderzoeksuitkomsten te vergelijken met een vooraf vastgesteld beoordelingskader van 22 elementen, zijn de activiteiten van de financiële instellingen beoordeeld. Iedere financiële instelling heeft, afhankelijk van de gevonden investeringsvormen, één, twee of drie scores gekregen: een score voor bankdiensten, een score voor verzekeringsbeleggingen en een score voor vermogensbeheer.

Onderzoeksgroep

De 16 financiële instellingen die in dit praktijkonderzoek worden onderzocht zijn geselecteerd in het kader van de Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer. De volgende tabel geeft een overzicht van de 10 bankgroepen die in de Eerlijke Bankwijzer zijn opgenomen, inclusief de merknamen die ze in Nederland voor bankdiensten gebruiken:

Bankgroepen opgenomen in de Eerlijke Bankwijzer

Bankgroep	Merknamen bankdiensten in Nederland
ABN Amro	ABN Amro Bank, MoneYou
Aegon	Aegon Bank, Knab
ASN Bank	ASN Bank
Delta Lloyd	Delta Lloyd Bank
ING	ING Bank, Nationale-Nederlanden Bank, WestlandUtrecht Bank
NIBC	NIBC Bank
Rabobank	Rabobank, Friesland Bank
Triodos	Triodos Bank
SNS Reaal	SNS Bank, RegioBank
Van Lanschot	Van Lanschot

De volgende tabel geeft een overzicht van de 10 verzekeringsgroepen die in de Eerlijke Verzekeringswijzer zijn opgenomen, inclusief de merknamen die ze in Nederland voor verzekeringen gebruiken:

Verzekeringsgroepen opgenomen in de Eerlijke Verzekeringswijzer

Verzekeringsgroep	Merknamen verzekeringen in Nederland
Achmea	Achmea, Agis, Avéro, Centraal Beheer, FBTO, Inshared, Interpolis, OZF, Prolife, Syntrus, Woonfonds, Zilveren Kruis
Aegon	Aegon, Kroodle, Optas
Allianz	Allianz, Allsecur, London Verzekeringen, Royal Nederland, Zwolsche Algemeene
APG	Loyalis
ASR Nederland	a.s.r., Budgio, Crisper, De Amersfoortse, Ditzo, Europeesche Verzekeringen, Ardanta
Delta Lloyd	ABN Amro Verzekeringen, Be Frank, Delta Lloyd, Erasmus Leven, Nationaal Spaarfonds, Ohra
Generali	Generali
ING	AZL, ING, Movir, Nationale-Nederlanden
Legal & General	Legal & General
SNS Reaal	Proteq, Reaal, Zelf, Zwitserleven

Vier bank- en verzekeringsgroepen, namelijk Aegon, Delta Lloyd, ING en SNS Reaal, worden zowel door de Eerlijke Bankwijzer als de Eerlijke Verzekeringswijzer beoordeeld. Daarmee komt het totaal aantal te onderzoeken financiële instellingen op 16.

Onderzoeksresultaten

Er is door de 16 financiële instellingen gezamenlijk voor miljarden euro's geïnvesteerd in de tien geselecteerde delfstofwinnende bedrijven. Binnen deze groep van 16 financiële instellingen kwamen de hoogste investeringen voor rekening van de volgende bank- en verzekeringsgroepen:

- Voor wat betreft het verstrekken van leningen aan de geselecteerde bedrijven waren ING Bank (€ 2,8 miljard) en Rabobank (€ 1,4 miljard) in de afgelopen vier jaar de grootste financiers.
- Legal & General is met een totale investering van € 5,8 miljard verreweg de grootste aandeelhouder van de tien bedrijven gezamenlijk, gevolgd door Allianz (€ 1,4 miljard).
- De belangrijkste obligatiehouders van de tien bedrijven gezamenlijk zijn Allianz (€ 717 miljoen) en ING Groep (€ 444 miljoen).

Van de 16 financiële instellingen hebben alleen ASN Bank, NIBC en Triodos geen enkele zakelijke relatie met de geselecteerde tien bedrijven. NIBC is om strategische redenen niet actief in de mijnbouw-, en olie- en gasector en is daarom buiten dit praktijkonderzoek gehouden. De vermogensbeheerders van ASN en Triodos gaven aan dat de afwezigheid van investeringen in de tien geselecteerde bedrijven een direct gevolg is van hun verantwoord beleggingsbeleid. Dit is in dit onderzoek nader onderzocht, door de vermogensbeheeractiviteiten van ASN en Triodos op een deel van de beoordelingselementen te toetsen.

Vier van de 16 financiële instellingen, te weten Allianz, Delta Lloyd, Generali en Legal and General, verleenden geen medewerking aan dit praktijkonderzoek.

Om bovengenoemde redenen zijn in dit praktijkonderzoek daadwerkelijk met 11 financiële instellingen interviews gehouden over hoe zij hun invloed hebben aangewend om een positieve bijdrage te leveren aan het gedrag van bedrijven met betrekking tot mensenrechten en of zij de instrumenten "screening", "stemmen", "engagement" en "uitsluiting" daarbij inzetten. Voor 9 financiële instellingen betroffen deze interviews hun vermogensbeheeractiviteiten, voor 3 financiële instellingen zijn de bankdiensten onder de loep genomen en voor 6 financiële instellingen zijn de verzekeringsbeleggingen onderzocht.

Uit deze interviews blijkt dat alle 11 onderzochte financiële instellingen, met uitzondering van ABN Amro voor wat betreft haar vermogensbeheer, kunnen aantonen dat zij hun (potentiële) investeringen structureel screenen op basis van mensenrechtencriteria. Dat gebeurt vrijwel altijd met behulp van bij externe onderzoeksbureaus ingekochte bedrijfsanalyses. Een negatief resultaat ten aanzien van het gedrag van bedrijven met betrekking tot mensenrechten heeft meestal geen directe consequenties voor de investeringsbeslissingen. Minder dan de helft van de banken, verzekeraars en vermogensbeheerders sluit bedrijven wél direct uit als gevolg van een negatieve screening.

De meeste onderzochte financiële instellingen gebruiken hun invloed op de bedrijven waarin ze investeren met name door met hen een 'engagementtraject' aan te gaan. Een grote meerderheid van de onderzochte financiële instellingen, ongeveer 90 procent, heeft aangetoond met een deel van de bedrijven waarin ze investeren de dialoog aan te gaan over de wijze waarop ze invulling geven aan hun verantwoordelijkheid om de mensenrechten te

respecteren. In het geval van aandelenbeheer wordt actief gebruik gemaakt van het stemrecht. Ruim de helft van de financiële instellingen legt concrete afspraken vast over de wijze waarop bedrijven invulling geven aan hun verantwoordelijkheid om de mensenrechten te respecteren.

Uit het onderzoek blijkt echter ook dat de engagementtrajecten meestal nogal vrijblijvend verlopen. Minder dan een vierde van de financiële instellingen kiest binnen een redelijke termijn voor beëindiging van de zakelijke relatie als met het mijnbouwbedrijf of het olie- en/of gasbedrijf in kwestie geen afspraken te maken zijn of als het bedrijf zich niet aan de afspraken houdt.

73 procent van de onderzochte banken, verzekeraars en vermogensbeheerders richt zich in de toepassing van screening en engagement voornamelijk op het stimuleren van mijnbouw- en olie- en gasbedrijven om beleid in te voeren en procesmaatregelen te nemen. Ook gemaakte afspraken gaan vrijwel altijd over het opstellen van mensenrechtenbeleid of procesmaatregelen. Herstelwerkzaamheden en genoegdoening voor slachtoffers nadat er mensenrechtenschendingen plaatsgevonden hebben, krijgen veel minder aandacht. Een derde van de financiële instellingen gaat in gesprekken met de bedrijven in op het belang van herstelwerkzaamheden en genoegdoening voor slachtoffers. Slechts 10 procent van de financiële instellingen maakt hier concrete afspraken over.

Een zelfde beeld zien we ten aanzien van de mate waarin gekeken wordt naar het uiteindelijke resultaat van door bedrijven geïmplementeerd beleid en genomen maatregelen om mensenrechten te respecteren. Een derde van de onderzochte financiële instellingen gaat in engagementgesprekken in op het gewenste resultaat van beleids- en procesmaatregelen. SNS Reaal is de enige financiële instelling die heeft kunnen aantonen dat het heldere doelen formuleert ten aanzien van de gewenste impact op mensenrechten van de activiteiten van bedrijven.

Bankdiensten

Veel bankgroepen willen of kunnen, gelet op de vertrouwensrelatie met hun (zakelijke) klanten, in het kader van het onderzoek naar bankdiensten, geen bedrijfsspecifieke documenten laten inzien. Daarom gold in dit onderzoek alleen voor de banken dat een bank aan de hand van minimaal twee *geanonimiseerde* documenten kon aantonen dat een onderzoeksvraag positief beantwoord kon worden. De scores voor bankdiensten zijn daarom niet goed te vergelijken met die voor het vermogensbeheer en verzekeringsbeleggingen.

Hoewel aan de hand van de door ABN Amro Bank, ING Bank en Rabobank voorgelegde documentatie niet kon worden vastgesteld of zij specifiek bij de tien geselecteerde bedrijven uit dit onderzoek screening en engagement toepassen, hebben deze banken wel alle drie duidelijk gemaakt in hun screening en engagement aandacht te hebben voor de impact van de activiteiten van hun zakelijke klanten op mensenrechten. Met verschillende geanonimiseerde documenten hebben ABN Amro Bank en ING Bank bovendien inzicht gegeven in het soort engagementgesprekken dat zij met hun zakelijke klanten, actief in de delfstofwinnende industrie, voeren. ING Bank heeft daarnaast aangetoond dat gemaakte afspraken over mensenrechten soms opgenomen worden in de kredietovereenkomst. ABN Amro Bank en ING Bank scoren daarom respectievelijk een 6 en een 7 voor hun bankdiensten.

Rabobank heeft geen geanonimiseerde rapporten laten zien, waardoor op de meeste onderzoeksvragen geen positief antwoord vastgesteld kon worden. Rabobank scoort ruim onvoldoende, een 3.

Vermogensbeheer

De 9 vermogensbeheerders waarmee gesprekken zijn gevoerd laten in dit onderzoek zien over het algemeen het verst te zijn in het actief nemen van hun verantwoordelijkheid ten aanzien van mensenrechten. Ze scoren gemiddeld een 6,6.

Wel bestaan er grote onderlinge verschillen. Waar de vermogensbeheerders van ABN Amro en ING zeer laag scoren, met respectievelijk een 1 en een 3, doen de overige vermogensbeheerders die aan het onderzoek meewerkten het allemaal voldoende tot uitstekend. De vermogensbeheerders van APG en Aegon scoren een 6, die van Achmea een 7, die van Van Lanschot een 8, en die van ASN, Triodos en SNS Reaal een 10.

Aegon, Achmea en APG laten in dit onderzoek zien dat ze hun verantwoordelijkheid nemen door met de geselecteerde bedrijven waarin zij geïnvesteerd hebben het gesprek aan te gaan. De vermogensbeheerder van Van Lanschot investeert slechts in één van de geselecteerde bedrijven en laat zien met dit bedrijf, maar ook met de bedrijven waarin het investeert via extern beheerde fondsen, het gesprek aan te gaan en te proberen tot heldere afspraken te komen. Ook de vermogensbeheerder van SNS Reaal stelt voorafgaand aan een engagementtraject duidelijke doelstellingen en probeert deze door het maken van concrete afspraken met bedrijven te behalen. Daartoe screent het haar (potentiële) investeringen uitvoerig aan de hand van een uitgebreid en op de mijnbouw- en olie- en gassector toegespitst beleidsdocument.

De vermogensbeheerders van ASN en Triodos werken juist op basis van insluiting. Alleen bedrijven die aan hun duurzame beleggingscriteria voldoen worden opgenomen in het beleggingsuniversum, dat publiek beschikbaar is. Er mag alleen in bedrijven belegd worden die in dit universum zijn opgenomen. Geen van de tien geselecteerde bedrijven voldoet aan de door ASN respectievelijk Triodos gestelde duurzaamheids- c.q. mensenrechtencriteria en geen van de tien geselecteerde bedrijven is dus opgenomen in het beleggingsuniversum van de vermogensbeheerders van ASN en Triodos.

Verzekeringsbeleggingen

De 6 geïnterviewde verzekeraars behalen voor hun eigen verzekeringsbeleggingen - met een gemiddelde van 5,7 - een nipte voldoende. Ook hier bestaan grote verschillen. De verzekeraar van SNS Reaal behaalt, dankzij het consequent inzetten van vergaande screening, engagement en uitsluiting, de hoogste score (10). Hierbij blijven de verzekeraars van ING en APG ver achter. Beide verzekeringsgroepen komen niet verder dan de score 3 voor hun verzekeringsbeleggingen. Hoewel de verzekeraar van APG engagement laat verzorgen door APG Asset Management, wordt er geen engagement toegepast op de extern beheerde aandelenportefeuille. ING voert slechts engagementsgesprekken met een minderheid van de bedrijven waar het in belegt.

De scores van Achmea (7), ASR (7) en Aegon (7) laten zien dat deze verzekeraars in voldoende mate hun verantwoordelijkheid nemen. ASR belegt via de investeringen onder eigen beheer op grond van het eigen duurzaamheids- c.q. mensenrechtenbeleid helemaal niet in de geselecteerde bedrijven, maar loopt een hoge score mis als gevolg van nog doorlopende investeringen in een extern beheerd fonds, dat al enige tijd niet meer wordt aangeboden.

Niet meegewerkt aan het onderzoek

Een viertal financiële instellingen, namelijk Allianz, Delta Lloyd, Generali en Legal & General, heeft geen medewerking verleend aan dit praktijkonderzoek. Delta Lloyd gaf met zoveel woorden aan niet aan het onderzoek te willen meewerken. Legal & General Nederland heeft laten weten niet mee te kunnen werken aan dit onderzoek. De algemene documentatie die Legal & General stuurde als input voor dit onderzoek, bood onvoldoende basis voor het opstellen van een beoordeling. Allianz en Generali reageerden überhaupt niet op (herhaalde) verzoeken om een reactie c.q. medewerking.

Daarom is aan deze vier verzekeraars voor de categorieën vermogensbeheer en verzekeringsbeleggingen, conform de vooraf vastgestelde beoordelingsmethode, de score 1 toegekend.

Voor elk van deze verzekeraars zijn er wel investeringen in de geselecteerde, delfstofwinnende bedrijven geïdentificeerd in het kader van verzekeringsbeleggingen en/of vermogensbeheer. Van alle onderzochte financiële instellingen zijn Allianz en Legal & General zelfs de grootste aandeelhouders van de tien geselecteerde bedrijven.

Overzicht scores

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de scores van de 10 bankgroepen.

Overzicht scores per bankgroep

Bankgroep	Bankdiensten	Vermogensbeheer
ABN Amro	6	1
Aegon		6
ASN		10
Delta Lloyd		1
ING	7	3
NIBC		
Rabobank	3	
SNS Reaal		10
Triodos		10
Van Lanschot		8

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de scores van de 10 verzekeringsgroepen .

Overzicht scores per verzekeringsgroep

Verzekeringsgroep	Verzekeringsbeleggingen	Vermogensbeheer
Achmea	7	7
Aegon	7	6
Allianz	1	1
APG (Loyalis)	3	6

Verzekeringsgroep	Verzekeringsbeleggingen	Vermogensbeheer
ASR	7	
Delta Lloyd	1	1
Generali	1	1
ING	3	3
Legal & General	1	1
SNS Reaal	10	10

Toezeggingen

ABN Amro (bankdiensten en vermogensbeheer), ASR (verzekeringsbeleggingen), ING Bank (bankdiensten), Achmea (verzekeringsbeleggingen en vermogensbeheer) en SNS Reaal (verzekeringsbeleggingen en vermogensbeheer) hebben schriftelijk toegezegd vanaf volgend jaar meer instrumenten in te zullen zetten om te voorkomen dat zij, middels hun investeringen, diensten verlenen aan delfstofwinnende bedrijven die hun verantwoordelijkheid voor het respecteren van mensenrechten onvoldoende serieus te nemen.

Aanbevelingen door de Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer

Naar aanleiding van de resultaten van het praktijkonderzoek 'Delfstofwinnende Bedrijven en Mensenrechten' doen de Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer de volgende aanbevelingen aan de onderzochte bank- en verzekeringsgroepen:

1. Het komt nog te vaak voor dat het mensenrechtenbeleid van financiële instellingen niet geldt voor alle dochterondernemingen van de financiële instelling of niet voor alle vormen van financiering. Mensenrechtenbeleid is alleen geloofwaardig als het geldt voor alle bankdiensten, verzekeringsbeleggingen en vormen van vermogensbeheer.
2. Banken, verzekeraars en vermogensbeheerders zouden bij het screenen van bedrijven meer aandacht moeten besteden aan de impact van activiteiten van bedrijven op de mensenrechten van de lokale bevolking, in het bijzonder het recht op informatie, het recht op een adequate levensstandaard, het recht op gezondheid en het recht op water. Verbeterpunten liggen enerzijds in gerichte aandacht voor benodigde herstelwerkzaamheden en genoegdoening voor slachtoffers en anderzijds in de mate waarin gekeken wordt naar de uiteindelijke impact van het mensenrechtenbeleid van het bedrijf en de door het bedrijf genomen maatregelen.
3. Financiële instellingen maken een selectie van bedrijven voor engagement op basis van diverse factoren: risico, reputatie, materialiteit, regionale of thematische focus en omvang van het aandelenbezit. Dat is valide. Echter, de Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer zijn van mening dat in sommige situaties de impact van de activiteiten van een bedrijf op mensenrechten zo groot is, dat hier prioriteit aan gegeven zou moeten worden in de selectie van engagementkandidaten.
4. Banken, verzekeraars en vermogensbeheerders gaan meestal pas tot engagement met bedrijven over nadat een overtreding van het beleid is geconstateerd of een ander incident heeft plaatsgevonden. De financiële instellingen zouden hun invloed kunnen vergroten door juist ook het gesprek aan te gaan met bedrijven wanneer ze (nog) geen mensenrechten schenden. Met een dergelijke proactieve benadering kunnen financiële instellingen de impact van bedrijven op mensenrechten helpen verbeteren en mensenrechtenschendingen helpen voorkomen.

5. Banken, verzekeraars en vermogensbeheerders richten zich in hun engagementactiviteiten voornamelijk op het stimuleren van mijnbouw- en olie- en gasbedrijven om beleid in te voeren en procesmaatregelen te nemen. Daarmee wordt veronachtzaamd dat uiteindelijk niet het proces maar het resultaat telt: mijnbouw- en olie- en gasbedrijven moeten een positievere impact op mensenrechten krijgen. Dit zou veel meer terug moeten komen in de gesprekken die financiële instellingen voeren met deze bedrijven.
6. De banken en verzekeraars, en in mindere mate ook de vermogensbeheerders, doen er goed aan om voorafgaand aan een engagementgesprek duidelijke(re) doelstellingen en tussendoelstellingen op te stellen. Om de doelstellingen meetbaar te maken, zou zo veel mogelijk gewerkt moeten worden met kwantitatieve doelstellingen, ofwel Key Performance Indicators (KPI). In de gesprekken moet getracht worden concrete afspraken met de bedrijven te maken die leiden tot het behalen van deze doelstellingen. Aan de hand van de eerste uitkomsten van de gesprekken en het al dan niet behalen van de tussendoelstellingen kan worden geëvalueerd of de strategie moet worden aangepast (verder gaan met engagement, samenwerking met andere financiële instellingen, gesprek op andere niveau voeren, etc.) of dat het engagementtraject beëindigd wordt.
7. Verzekeraars en vermogensbeheerders passen screening, engagement en uitsluiting vaak niet toe op passief of extern beheerde fondsen. De verantwoordelijkheid van een financiële instelling strekt zich echter ook uit tot dit type fondsen, wanneer daar - voor eigen rekening of namens klanten - in geïnvesteerd wordt. Hoewel de mogelijkheden voor het toepassen van screening, engagement en uitsluiting bij dit soort fondsen verschilt met die bij actief of intern beheerde fondsen, zijn er wel degelijk mogelijkheden. De Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer verwachten van verzekeraars en vermogensbeheerders dat zij hier actief gebruik van maken als zij in passief of extern beheerde fondsen willen blijven beleggen.
8. De meeste financiële instellingen kiezen engagement als hun belangrijkste instrument om invloed op bedrijven uit te oefenen. Dit kan een krachtig instrument zijn, maar er zijn situaties waarin engagement niet (meer) zinnig is. Bijvoorbeeld wanneer een bedrijf betrokken is bij specifieke activiteiten die altijd tot ernstige schendingen leiden of wanneer een bedrijf actief is in een dusdanig kwetsbaar gebied dat schendingen niet kunnen uitblijven. Wanneer uit de initiële screening blijkt dat de schendingen van mensenrechten door het bedrijf ernstig en structureel zijn en alles er op wijst dat corrigerende maatregelen weinig kans van slagen hebben, zou dit voor de financiële instelling - die immers niet betrokken wil zijn bij mensenrechtenschendingen - een reden moeten zijn om niet (meer) in het bedrijf te investeren. Veel financiële instellingen passen het instrument uitsluiting nog te weinig toe.
9. Ook wanneer er al een engagementtraject zonder resultaat is afgesloten, wordt het instrument uitsluiting slechts sporadisch toegepast. Er is maar een beperkt aantal financiële instellingen dat harde consequenties aan een engagementtraject verbindt. De stok achter de deur mag niet ontbreken, anders heeft dit een nadelig effect op de effectiviteit van engagement.
10. Financiële instellingen zouden veel meer informatie met elkaar kunnen uitwisselen. Hoewel het mensenrechtenbeleid van veel financiële instellingen behoorlijk overeenkomt, bestaan er veel verschillen met betrekking tot de specifieke bedrijven waarmee ze engagement hebben en/of die ze uitsluiten. Wanneer financiële instellingen hun onderzoeks- en engagementactiviteiten meer zouden coördineren en bundelen maken ze niet alleen beter gebruik van hun beperkte capaciteit, maar kunnen ze gezamenlijk ook meer en effectievere engagementtrajecten uitvoeren.
11. De Nederlandse bankgroepen zouden veel transparanter kunnen en moeten zijn over hun investeringen, engagementactiviteiten en uitsluitingen. Ook binnen de beperkingen die de zorgplicht jegens hun klanten aan hen stelt, kunnen zij de verantwoording die zij afleggen aan de samenleving verbeteren. Meer transparantie en verantwoording zijn nodig, zowel over hun bankdiensten als over hun vermogensbeheeractiviteiten:

- Publiceer een overzicht van het aantal bedrijven waarmee door de bank, verzekeraar of vermogensbeheerder in het afgelopen jaar informatie is uitgewisseld over sociale en milieugerelateerde onderwerpen (GRI indicator FS10).
  - Publiceer verslagen van de engagementtrajecten met individuele bedrijven waar in geïnvesteerd wordt of publiceer een gedetailleerd en extern gecontroleerd overzicht van de doelstellingen en succesratio's van engagementtrajecten.
  - Publiceer een overzicht van het stemgedrag op aandeelhoudersmoties voor de aandelen waarin door de bank of vermogensbeheerder wordt belegd.
  - Laat het maatschappelijk jaarverslag auditen door een onafhankelijke partij, die nagaat of wordt gerapporteerd volgens de GRI standaard en of over alle GRI criteria informatie wordt verstrekt. Audits zouden verder moeten gaan dan de vaststelling dat er geen reden is om aan te nemen dat de gepresenteerde informatie in tegenspraak is met de GRI standaard, maar zouden ook moeten beoordelen of er voldoende informatie is verstrekt ten aanzien van cruciale criteria (zoals FS6 en FS10).
12. De Eerlijke Verzekeringswijzer roept de vier verzekeringsgroepen die niet mee hebben willen werken aan dit onderzoek, Allianz, Delta Lloyd, Generali en Legal & General, met klem op hun klanten en andere belanghebbenden, waaronder veel Nederlandse burgers, serieus te nemen. Klanten en andere belanghebbenden verdienen openheid over wat er met hun geld gebeurt en willen weten of Allianz, Delta Lloyd, Generali en Legal & General in hun investeringspraktijk het respecteren van de mensenrechten voldoende aandacht geven.

- 1 Wachenfeld, M., "The UN Human Rights Norms For Business: Towards Legal Accountability", Amnesty International, Januari 2004.
- 2 Sullivan, R., "Integrating human rights into investment practice: A Sisyphean task?", Ethical Corporation, 20 april 2010.
- 3 Ruggie, J., "Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie - Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy", UN Human Rights Council, 21 maart 2011, beschikbaar op: www.business-humanrights.org/media/documents/ruggie/ruggie-guiding-principles-21-mar-2011.pdf
- 4 Ruggie, J., "Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie - Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy", UN Human Rights Council, 21 maart 2011, beschikbaar op: www.business-humanrights.org/media/documents/ruggie/ruggie-guiding-principles-21-mar-2011.pdf